

Amerika se izrekla za razkosoanje Palestine

Podprla je večinsko poročilo posebne
komisije Z. N. s pridržki

Lake Success, N. Y., 13. okt.—Ameriška delegacija v skupščini Združenih narodov se je zadnjo soboto izrekla za razkosoanje Palestine v arabsko in židovsko državo v smislu priporočila posebne komisije, ki je zadnje poletje študirala ta pereči problem na licu mesta.

Zastopniki arabskega sveta so takoj ogorčeno protestirali proti stališču Amerike in dejali, da Arabci ne bodo nikdar priznali razkosoanje Palestine. Oni zahtevajo, da Palestina postane nova arabska država in so proti vsakemu nadaljnjemu naseljevanju židov v tako zvano sveto deželo.

Ameriška izjava, katero je prečital na seji posebnega odbora za Palestino Herschel Johnson, v katerem je zastopanih vseh 57 članic Z. N., se je v glavnem izrekla za večinsko priporočilo palestinske komisije z nekaterimi pridržki. Eden teh pridržkov je, naj mesto Jaffa postane del arabske države iz razloga, ker je večina mesta arabska. Komisija je priporočala, naj postane del židovske države, ker je vse zaledja židovsko.

Drugi pridržek je, naj britske čete ostanejo v Palestini tudi v prehodni dobi, dokler obe državi ne postaneta "neodvisni", to je dokler Arabci in židje ne prevzamejo novih vlad v svoje države. Anglija je prej izjavila, da je pripravljena ostati v Palestini le pod pogojem, ako se bo rešitev palestinskega vprašanja

"Raketna bomba" v bližini mehiške meje

El Paso, Tex., 13. okt.—Prebivalci ob mehiški meji so izjavili, da so videli "goreči predmet", ki je letel po zraku s silno brzino nekaj 15 milj južnovzhodno od tega mesta. Kmalu nato se je slišala silna razstrelba v pesčenih hribih preko reke Grande. Oblasti še niso ugotovile, če je bil pojav meteor ali izstrelke raketne bombe, četudi je poveljnik tukajšnje ameriške vojske izjavil, da niso vojski eksperimentalni izstrelki. Kljub temu je možno, da je bil "goreči predmet" izstrelke rakete, kakršni je padel na isto mesto preteklega maja.

TAJNI DOGOVOR FRANCIJE IN RUSIJE ZA DOVOZ PŠENICE

Moskva, 13. okt.—Iz zanesljivih virov se je izvedelo, da je sovjetska vlada pripravljena dati Franciji prepotrebne zaloge pšenice v zameno za francosko žito. Dognava se, da je francoska vlada skušala zadevni dogovor obdržati tajno zaradi Marshallovega načrta in vsled občinjskih volitev.

Vest o dogovoru med sovjetsko in francosko vlado glede pšenice so objavile angleške oblasti iz svojih lastnih razlogov. Možje, da so dogovor objavile zato, ker skuša tudi angleška vlada dobiti pšenico iz Rusije, ali pa zato, da Amerika pospešila svoj načrt pošiljanja živil v zapadno Evropo.

Francija je vprašala sovjetsko vlado, naj ji dostavi milijon in pol ton pšenice. Pri tem ne pride v poštev vrednost dolarja, kajti dogovor temelji na izmenjavi sovjetske pšenice za francoske proizvode. Ti produkti predstavljajo razne tovarniške stroje, električne naprave, farmske stroje in medicinske izdelke. To so produkti, ki jih Francija ne more prodati Ameriki, kajti

zavrnilo mirno, to je brez krvavega odpora s strani Arabcev. V tem primeru pa bo izročila svoj mandat Združenim narodom.

Iz te izjave je razvidno, da Amerika ni pripravljena prevzeti nobene odgovornosti za policiranje Palestine, kajti na drugem mestu govori, naj se v slučaju potrebe rekrutira palestinska armada iz prostovoljcev.

Po implikacijah se je Amerika izrekla tudi za takojšnjo naselitev 150.000 evropskih brezdomskih židov v Palestino. To je storila z odobritvijo večinskega priporočila palestinske komisije, ki se je izrekla za takojšnjo naselitev toliko židov v Palestino.

Pričakuje se, da bo Rusija navedla svoje stališče glede Palestine na pondeljki seji.

Prebivalci Brege se priklopili Franciji

Pariz, 13. okt.—Prebivalci distriktov Brega in Tenda ob francosko-italijanski meji so z veliko večino odglasovali za priključitev ozemlja k Franciji. Izmed 2845 oddanih glasov je samo 218 volilcev glasovalo za priključitev k Italiji. To ozemlje je Francija dobila po podpisu mirovne pogodbe z Italijo, do glasovanja pa je prišlo, ker tako zahteva francoska ustava. Italijanski prebivalci, ki so se izselili iz teh krajev po podpisu mirovne pogodbe, so bili izločeni od volitev, vsled česar so se pritožili pri mednarodnih operativnih volitev.

Obravnava proti slovaškemu izdajalcem

Praga, Čehoslovakija, 13. okt.—V Bratislavi se je pričela obravnava proti slovaškim izdajalcem, bivšim članom lutkarske slovaške vlade, katere predsednik je bil duhovnik Josef Tiso. Slednji je bil pred več meseci obsojen na smrt in obsojen. Obtoženci so Karel Sidor, bivši slovaški poslanik v Vatikanu, dr. Martin Sokol, dr. Karel Mederly in dr. Pavel Opluštil. Vsi so bili člani lutkarske Tisove vlade. Sidor bo obsojen v odsotnosti. On je v Vatikanu, ki mu je dal zavetje.

Amerika sama potrebuje trge za svoje proizvode.

Francija stoji pred veliko ekonomsko krizo in rastočim nezadovoljstvom industrijskih delavcev. Odmerki kruha so nizki in ljudstvo postaja nemirno. Kljub temu je francoska vlada previdna in se boji, da bi dogovor za rusko pšenico slabo ne vplival na Marshallov načrt.

Vest o dogovoru za dovoz ruske pšenice v Francijo je prišla na dan v trenutku, ko se je premier Bidault vrnil iz Amerike domov. Po prihodu v Pariz je pohvalil predsednika Trumanova in državne tajnika Marshalla, ki si prizadevata, da spravi v tek Marshallov načrt za nasičevanje zapadne Evrope z namiznim, da "ustavita prodiranje komunizma".

Francoske občinske volitve se bodo vršile prihodnje nedelje in bodo velikega pomena glede Trumanove doktrine in Marshallovega načrta. Pokazale bodo, če ima ameriška zunanja politika vpliv med francoskimi volilci. Komunisti so pri zadnjih splošnih volitvah dobili največ glasov.

Odbor Z. N. odobril balkansko komisijo

Zavrgel pa je ameriško
ožigosanje
sosedov Grčije

Lake Success, 13. okt.—Po viharjih bojih, odprtih in zakulisnih, je politični odbor zbornice Združenih narodov zadnjo soboto zvečer končno odobril resolucijo za imenovanje posebne balkanske komisije, ki bo imela sedež v Solunu in pazila na incidente na grški meji.

Za imenovanje te komisije se je krčevito borila ameriška diplomacija, ki je hotela tudi formalno obdolžiti Jugoslavijo, Bolgarijo in Albanijo "ograjanja miru" na Balkanu, češ, da podpirajo grške gerilce z municijo in orožjem in netižno civilno vojno v Grčiji.

Prvi del ameriške resolucije je šel skozi, ne pa drugi del. Odbor je po več dnevni debati glede "odgovornosti" za civilno vojno v Grčiji končno sprejel anglo-francoski kompromis, ki Jugoslaviji, Bolgariji in Albaniji ne daje pečata te odgovornosti. Na tej točki je ameriška diplomacija doživela poraz. Ta francosko-angleški kompromis le "jemlje na znanje" poročilo posebne komisije varnostnega sveta, v katerem je večina obdolžila tri balkanske države, da podpirajo grške gerilce, manjšina pa je to zanikala.

V tem francosko-angleškemu predlogu je tudi rečeno, naj prizadeje države "ne store ničesar, kar bi lahko pomagalo grškim gerilcem".

Ta resolucija bo zdaj prišla pred zbornico Z. N., ki bo tako rekoč avtomatično sprejeta. V odboru je zanjo glasovalo 32 od 51 države. Proti je bil sovjetski blok šestih držav, kakor tudi Islandija. Ostale države so se vzdržale glasovanja.

(Johannes Steel pravi v svojem zadnjem poročilu, da je diplomat neke manjše države dejal jugoslovanskemu zunanjemu ministru Simiču v Lake Successu, da bi ta resolucija nikdar ne bila sprejeta, ako bi majhne države ne bile odvisne od Amerike za pomoč. "Ako bi glasoval proti, bi bila moja dežela takoj ustavljena ameriška pomoč," je na podlagi tega poročila dejal neki diplomat Simiču.)

V tej komisiji bodo imele svoje zastopnike Avstralija, Brazi-

ARABSKE SILE SO OBKROŽILE PALESTINO

Egiptake in sirijske čete
korakajo v smeri
meje

AMERIKA BO POJASNILA STALIŠČE

Aleih, Lebanon, 13. okt.—Člani eksekutivnega odbora Arabske lige, katero tvori sedem arabskih dežel, so naznanili, da bodo arabske oborožene sile obkrožile Palestino, ako se bo Velika Britanija odločila za umik svojih čet iz Palestine. Naznanilo poudarja, da se bodo arabske čete odločno borile proti poskusom, da Palestina postane židovska država.

Poročilo britske časniške agencije Reuters pravi, da sirijske in egiptске čete že korakajo v smeri meje Palestine. Abdul Rahman, tajnik Arabske lige, je pozval vse arabske dežele, naj zbirajo denar za financiranje arabskega odpora v Palestini. Odloditev bo kmalu padla, ker odbor tvorijo reprezentanti vlad arabskih dežel. Izjema sta samo Saudi Arabija in Jemen, ki sta poslala le zaupnike na sejo eksekutivnega odbora. Stiri arabske dežele — Lebanon, Egipt, Sirija in Transjordanija — se drže Palestine. Pričakuje se, da bodo Irak, Saudi Arabija in Jemen poslali svoje čete v arabske dežele, ki meje na Palestino.

V Transjordaniji je velika arabska vojaška legija. Opremljena je z modernim orožjem, katerega je dobila od Velike Britanije. V legiji so tudi britski vojaški častniki. Veliki armadi imata tudi Egipt in Irak.

Lake Success, N. Y., 13. okt.—Besedniki židovske agencije ne polagajo velike važnosti naznanilu Arabske lige, da bodo arabske oborožene sile obkrožile Palestino. Izjavili so, da je le arabska propaganda, ker bo vpra-

lija, Kitajska, Mehika, Francija, Anglija, Amerika, Holadska in Pakistan. Dva sedela sta odprta tudi za Rusijo in Poljsko, ki pa sta izjavili, da v tej komisiji ne bosta sodelovali.

Domače vesti

Obisk

Chicago.—Ob koncu zadnjega tedna je obiskal glavni urad SNPJ Anton Komac iz Roundupa, Mont.

Nov grob v Penni

White Valley, Pa.—Po dolgi bolezni je umrla Mary Galičič, rojena Prek, članica društva 232 SNPJ in pokopana v Exportu 6. okt. Stara je bila 55 let, doma iz Koprivnika pri Zireh nad Škofjo loko, po domače Metekševa, v Ameriki 36 let. Tukaj zapušča moža, štiri sinove, dve hčeri in pet vnukov, v starem kraju pa sestro. Preostali družini izreka društvo globoko sožalje.

Smrti v starem kraju

Chicago.—Vinko Ločniškar, ki dela v upravnistvu Prosveto že mnogo let, je bil obveščen iz starega kraja, da se je 8. avg. smrtno ponesrečil v avtni nesreči njegov brat Franc Ločniškar, upokojeni šolski nadzornik v Ljubljani. Doma je bil iz Zbilj pri Smledniku, Gorenjsko.

Šanje Palestine predmet debate na zborovanju skupščine Združenih narodov.

Amerika bo morala zaradi pritiska pojasniti svoje stališče glede Palestine. S pojasnilom odlašajo, dasi je znano, da je naklonjena načrtu glede razkosoanja Palestine na dve državi — židovsko in arabsko. Razkosoanje je priporočal posebni odbor Združenih narodov, ki je obiskal Palestino.

Jerusalem, 13. okt.—Čez dva tisoč sirijskih in libanonskih vojakov je prišlo do Palestine in zastražilo severno in severovzhodno mejo. Prišli so na kamelah in s tanki. Ta armada je bila poslana na palestinsko mejo kot grožnja proti židom, ki so tudi mobilizirali svojo armado 75.000 mož in se pripravili za vsako možnost. Židovska domobranska armada sestoji iz civilistov in je bila pozvana, naj bo pripravljena za vsak slučaj.

S strani Arabcev je vse skupaj le maneuver, ki ima vplivati na potek razprave v skupščini Združenih narodov v New Yorku, kjer je na dnevnem redu vprašanje bodočnosti Palestine. Arabci groze z vojno, ako se zbornica izreče za razdelitev Palestine na židovsko in arabsko državo.

Unije preprečile polom Amerike, Pravi Murray

To so storile s kampanjami za zvišanje plače.
—Konvencija CIO se pričela v Bostonu

Boston, 13. okt.—(FP)—Da v Ameriki danes ni depresije in velike brezposelnosti, se ima dežela predvsem zahvaliti organiziranemu delavstvu, ki je s svojimi kampanjami za višje plače vzdržalo kupno silo delavskih mas in s tem preprečilo gospodarski polom.

To mnenje je izrekel Philip Murray v svojem poročilu devetindredni konvenciji CIO, ki se je pričela danes v tem mestu. Dejal je, da kljub temu, da je danes v deželi polna uposlenost, da številu uposlenih oseb znaša 60 milijonov, je ameriško gospodarstvo na rahlih nogah, kajti ogroža ga navijanje cen, velika draginja, napihneni profiti, upiranje kapitalistov gospodarski ekspanziji in izpodjedanje socialne zakonodaje. Po izjavi Murraya, predsednika CIO, vse to neizbežno vodi v ekonomski kaos.

Delegatom je tudi dejal, da kljub temu, da smo v zadnji vojni porazili dva največja sovražnika človeštva, je danes mir bolj oddaljen kot kdaj prej in da se ta konvencija vrši v "najbolj kritičnih časih zgodovine."

Po uničenju OPA lansko poletje so se industrialci ter procesorji živeža ter poljedelskih pridelkov vrgli na zviševanje cen, ki so dosegle vrhove v vsej zgodovini Amerike. Ako bi delavstvo ne bilo toliko dobro organizirano v unijah in ako bi ne bilo uspešno v svojih kampanjah za zvišanje plač in vzdrževanje kupne sile, tedaj bi bila kriza že gotovo v deželi.

Murray je zanikal, da bi bili mezdni poviški vzrok visokih cen, kajti zahteve za višje plače so vedno sledile navijanju cen in ne obratno. V trgovini tudi ni skoraj nobene konkurence v cenah, marveč so določane po monopolisti. Tovarnarji in biznismani cene enostavno navijajo vsled "nenasitnega apetita po profitih."

Kljub temu pa je Murray dejal, da CIO "veruje v konkurenco cen in sistem svobodnega podjetništva" ali kapitalizma. "Trubel" s "free enterprizerstvom" je v tem, ker so kapitalisti preveč požrešni...

Murray je dalje dejal, da je delavska obramba zdaj na političnem polju. Vsled tega CIO poziva "na zgradnjo večjega in bolj efektivnega odbora za poli-

tično akcijo, odbora, ki bo zbiral denar, registriral volilce in skrbel za čim večjo udeležbo pri volitvah, vse to z namenom, da bodo sovražniki delavstva pošteno poraženi."

Kljub vsem napadom, skozi katere je šlo organizirano delavstvo od zadnje konvencije, je CIO danes močnejši po številu članstva in finančno kot je bil kdaj prej, je Murray poročal konvenciji. Organizatorična kampanja na Jugu je unijam prinesla 280.000 novih članov.

"CIO je danes permanentni del našega industrijskega in političnega življenja," pravi Murray. Postal je ameriška institucija, ki ni nič bolj odvisna od kapric politikantov kot so naše cerkve ali univerze. CIO ne more nihče uničiti z zakonodajo. Ako bi se udali diktatorski zakonodajci, bi to pomenilo, da bi bile v nevarnosti vse politične skupine. Tak precedent bi lahko služil, da bi dominantna politična stranka skušala uničiti svojo opozicijo skozi zakonodajo." Tukaj je Murray imel v mislih Taft-Hartleyev zakon, proti kateremu se bo organizirano delavstvo borilo na vsej črti.

Kitajski diktator je drugi Hitler

Kaišek odgovoren
za obupno situacijo

New York, 13. okt.—"Generalissimo Chiang Kaišek je drugi Hitler in on je odgovoren za sedanjeno obupno situacijo na Kitajskem."

To izjavo je podal pred časnikarji kitajski "krščanski" general Feng Juhsiang, ki je bil drugi poveljnik kitajske narodne armade v teku vojne proti japonskim silam. On je član centralnega političnega sveta Koumintanga, Kaišekove stranke.

Juhsiang je v Ameriki od septembra lanskega leta. V deželo je prišel v svrhu študije kot reprezentant kitajske vlade. Na sestanku s časnikarji je dejal, da ga je aretacija generala Hsiangčena, poveljnika vladnih oboroženih sil v provinci Hopeh, zabolela in razžaljila. Poleg generala je bilo aretiranih več drugih članov Koumintanga.

KOMISIJA ZDRUŽENIH NARODOV ZA SAMOVLAĐO OTOKA SAMOA

Lake Success, N. Y., 13. okt.—Posebna komisija Združenih narodov je priporočila, naj se ustanovi "vlada za zapadni del otoka Samoa" na Pacifiku pod zaščito mednarodnega sistema. Predlog, prvi te vrste pod zaščito Združenih narodov, predvideva dober del samovlade za prebivalce zapadnega dela otoka Samoa. Četudi komisija ni omenila, naj pride otoška vlada pod upravo Nove Zelandije je slednja že objavila načrt za omenjeni teritorij.

Posebna komisija priporoča, naj se izdela načrt, ki bo kril tri glavne točke bodoče "samovlade" na otoku Samoa. Ti so: Ustanovitev vlade pod delno upravo Nove Zelandije in pod zaščito Združenih narodov, ustvaritev državnega sveta, v katerem bi bile zastopane novozeelandske oblasti in domačinsko ljudstvo, in organiziranje otoške postavoade, v kateri bi imele izključno besedo reprezentanti prebivalcev otoka Samosa.

V komisiji, ki je predložila zadnje priporočilo svetu Združenih narodov, so reprezentirali Amerika, Belgija in Čile. Otok Samoa je razdeljen na dve vladavini. Vzhodni del otoka je pod upravo ameriške mornariške sile, zapadni del pa uživa neko mero "neodvisnosti". Ameriški kongres se je že bavil z vprašanjem, če se na vzhodnem delu otoka vojaška oblast nadoimesti s civilno.

Grupa samoških otokov je bila razdeljena v zapadno in vzhodno skupino vladanja po tujih velesilah leta 1900. Takrat so Velika Britanija, Nemčija in Amerika sklenile dogovor za razkosoanje samoških otokov in vsaka teh je obdržala svoj kos za izkoriščanje domačinov. Po prvi svetovni vojni je Nemčija zgubila svojo oblast na otoku. Leta 1914 je Nova Zelandija okupirala zapadni del otoške grupe, nad katerim je obdržala svoj mandat.

Tujski ni potreben noben komentar.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (sven Chicago) in Kanado \$8.00
na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti leta; za Chicago in okolice
Cook Co., \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inoseststvo \$11.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year,
foreign countries \$11.00 per year.Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročninskih
člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Odmevi na Trumanovo doktrino—III

V zvezi s sovjetsko ekspanzijo je ruska diplomacija po vojni napravila nekaj kardinalnih napak, s katerimi se je izpostavila silovitim napadom Zapada. Te napake so jo postavile iz ofenzive v defenzivo, v kateri se nahaja že dalj časa. Eno teh napak je storila v Iranu (Perziji), kjer je hotela obdržati svoje čete preko dogovorjenega roka. To je storila iz razloga, da od iranske vlade na eni strani izšli petrolejske koncesije, na drugi strani pa da zaglombo progresivnim silam, da strmoglavijo srednjeveški in do skrajnosti korumpirani fevdalistični režim, katerega ima v zakupu Anglija, zdaj pa tudi Amerika. S tem je dala povod zapadnim imperialistom, da so zakričali na vse grlo in Rusijo prisilili skoraj Z. N. na umik iz Irana. S tem si je ameriška diplomacija odprla pot v Perzijo, iranski vladi dala večje kredite (\$20,000,000) za moderniziranje armade, katero zdaj večbajo ameriški častniki.

Drugo napako je storila, ker je kmalu po porazu Hitlerja naznanila, da bo zahtevala poverjenost nad Tripolitanijo, bivšo italijansko kolonijo v Afriki, kakor tudi par strateških grških otokov v Egejskem morju. Tretjo napako je storila, ker je pričela pritiskati na Turčijo in zahtevala od nje "soudružbo" pri kontroli Dardanel s tem, da Rusija zgradi na turški zemlji svoje trdnjave.

Vse to je bil dinamit proti Rusiji, katerega so zapadne sile in ameriški rusofobi pridno izrabili in po vojni proti njej zopet zgradili solidno fronto vsega kapitalističnega sveta.

V ozadju vsega tega grmenja proti Sovjetski Rusiji, kakor tudi proti balkanskim levčarskim ljudskim vladam, so seveda, velike petrolejske koncesije, ki si jih je prilastil anglo-ameriški kapitalizem na Bližnjem vzhodu. Pred vojno odnosi od začetka tega stoletja je bil gospodar Perzije angleški kapital, ki je dobil v svoj zakup bogate petrolejske koncesije. Kjer diši po petroleju, se tam znajde tudi ameriški velekapital. In zgodilo se je, da je Wall street že pred zadnjo vojno pričel pritiskati na anglo-holandске oljne interese, da mu v Perziji odstopijo del petrolejskih koncesij in ameriške oljne interese vzamejo za partnerje, kar se je pod pritiskom Washingtona tudi zgodilo. Med vojno "proti fašizmu" ... pa so ameriške oljne družbe, pet po številu, dobile gigantne petrolejske koncesije tudi v Saudi Arabiji, kakor se tudi zajedle še globokeje v angleške koncesije.

Rezultat vsega tega je bil, da je Sredozemlje z Bližnjim vzhodom vred postalo zelo važno torišče ameriškega imperializma. In zgodilo se je, da je "naša" diplomacija lani zasadila ameriško "obrambno mejo" v Turčijo in Iran, prav do Črnega morja. To "obrambno mejo" je Truman zadnjega marca podkrepil z razglasom svoje doktrine, ki ima varovati ameriške imperialistične interese v obliki bogatih petrolejskih koncesij na Bližnjem vzhodu. Žrtev te imperialistične diplomacije je že postala Grčija, iz katere sta Anglija in Amerika napravili navadno kolonijo.

S tem smo se nekoliko odstranili od namena te razprave. Razlog je, ker ni mogoče iti preko tega, kajti to je glavno ozadje — ameriške petrolejske koncesije na Bližnjem vzhodu — te napeitosti med Rusijo in Ameriko. Likvidirajte te imperialistične koncesije, o čemer bomo spregovorili enkrat pozneje, in odstranili boste glavni vzrok za spor med ameriško in rusko diplomacijo. Sicer ostaja še Evropa — vprašanje, kdo jo bo dominiral. Ampak za to vprašanje bi se Amerika toliko ne zanimala, ako bi ne bil v ozadju — arabske petroleje!

Bi vprašanje vsaj Rooseveltu ni delalo posebnih pregledov in je bil po vseh videzih pripravljen prepustiti Evropo, vsaj pa do bršen del nje ruskemu vplivu, kar smo že dejali. In to je storil, ker na eni strani ni bil imperialistično navdahnjen, marveč je imperializem večkrat javno ožigosal, na drugi strani pa razliva ruskega vpliva preko Evrope očitno ni smatral za imperialistično niti za nevarnost Ameriki ali svetovnemu miru. Ako bi ne bil tega mišljenja, bi Stalinu ne bil dal toliko koncesij v Teheranu in Jalti. Da je prišlo do te napeitosti med Ameriko in Rusijo, je vzrok v tem, ker so po Rooseveltovi smrti dobili popolno kontrolo nad ameriško vladno imperialisti in militaristi.

Tudi mi ne smatramo, da razliva ruskega vpliva preko kontinenta prinaša nesrečo za Evropo ali za svetovni mir. Mi smo baš nasprotnega mnenja. Nesreča za Evropo in svetovni mir bi bila v tem, ako bi postala vakuum, razkosana na več kot dva dučata "suverenih" nacionalističnih držav in držav, vse ograjene z ekonomskimi plotovi, kakor so bile pred vojno. V takem primeru bi ne vzelo dolgo, par desetletij, ko bi Nemčija zopet postala največja sila in zopet pričela ogrožati Evropo. Ponovila bi se zopet ista igra kot se je po prvi svetovni vojni.

Najbolj idealna sanacija Evrope bi bila seveda v skupni federaciji, v Združenim državah Evrope. Ampak ker tak načrt ni bil položen že v zadnji vojni, je zdaj edina alternativa za sanacijo Evrope v tem, da jo gospodarsko in več ali manj tudi politično združi Sovjetska unija. Ta proces je na Balkanu in vzhodni Evropi, to je v sovjetski sferi že v teku.

Na drugi strani je cilj tako zvanega Marshallova načrta preprečitev te alternative, kar je prav tako zgrešeno in v škodo Evrope in svetovnega miru kot je bila angleška politika ravnovesja sil v preteklosti. Marshallov načrt, kot si ga zamišljajo njegovi sponzorji v tej deželi, gre seveda še dalje, kajti naperjen je predvsem proti tako zvanemu komunizmu, kar v bistvu pomeni proti socializmu in temeljiti socialni revoluciji, ki bi preobrazila Evropo in zgradila nov družbeni red.

Proti Marshallovemu načrtu so se zdaj spojile komunistične stranke v devetih evropskih državah. Ker njih manifesti se niso čitali, marveč le nekaj fragmentov, si o njem ne moremo ustvariti nobene sode. Toda ako bo ta komunistična fronta grmela samo proti zapadnemu imperializmu in proti ameriškim vojnim hujskačem, s to negativno politiko ne bo dosegla drugega

Slika tragedije
našega naroda
v času okupacije

II.

Akron, Ohio.—V večerjem delu pisma mojega nečaka so čitatelji Prosvete lahko videli, kako strahotno so bile uderje nekatere zavedne slovenske družine v času okupacije, in da je od družine mojega brata Franceta preživel samo en član. Tu sledi konec pisma, mojega nečaka:

"Kakor Vam je najbrže znano, je imel moj oče veliko zalogo knjig. Te knjige in pevske note (pevskega društva Šmartno ob Paki) in veliko zbirko starega denarja ter druge reči je kmalu po okupaciji Jugoslavije zakopal nekje na posestvu, toda domači izdajalci so kmalu skrivališe našli, naložili dva vozova knjig in jih odpeljali v Šmartno ter vse skupaj zažgali, dočim so očeta in druge odpeljali v Celje. Izropali so tudi žago in mlin, tako da ni ostalo skoraj nič od velikega posestva. Očena, ki je bil največ kriv naše tragedije, so partizani dobili v roke 1. 1944 in likvidirali.

Dragi stric, veliko bi Vam lahko še pisal, toda če mi boste odgovorili, Vam bom več pisal prihodnje. V tem pismu sem glavno kopiral, kar sem Vam pisal že v prvem pismu. Sprejmite lepe pozdrave od vašega nečaka."

Ko sem pismo prečital, sem se zjokal. In kdo se ne bi? Od družine osmero članov je preživel samo en sin! Ubogi slovenski narod, koliko je pretrpel v tej grozni vojni! Kakor se razvidi iz pisma, so bili domači izdajalci hujši kot Nemci. Nič se ni čuditi, da so take propalce pobegnile v Italijo in Avstrijo in se ne upajo vrniti domov. Znano pa je, da oni, ki nimajo krvavih rok, se lahko vrnejo, ne da bi jih oblasti preganjale.

Seveda, čitali smo že mnogo pism, ki so nam predstavila strašna grozodejstva domačih izdajalcev in nacifašistov. Največ jih je priobčila Prosveta. Čitali smo o trpljenju partizanov, ki so se borili zato, da rešijo svoj narod in zemljo izpod pete krutega in lakomnega tujca.

Žal, da so morali partizani toliko bolj trpeti, ker je proti njim delovala velika večina slovenske duhovščine s škofom Rožmanom na čelu. Duhovščina se je pridružila nacifašistom in njim v pomoč organizirala domobrance, kateri so potem v imenu vere in Kristusa morili in mučili svoje lastne rojake.

Toda ne samo domobrance in duhovščina, temveč tudi druge sile so nastopile proti partizanom. Zmagovite partizanske čete so osvobodile Trst, Celovec in druge kraje v Julijski krajini in na slovenskem Koroškem, kateri so bili že nad tisoč let slovenski, tedaj pa je zaveznika anglo-ameriška armada pokazala svojo pravo barvo in zapovedala partizanom, da se morajo umakniti iz krajev, katere so osvobodili s potoki krvi. Razumljivo, to povelje je zelo razočaralo partizansko armado in vso jugoslovansko ljudstvo.

Od tistega časa naprej so pričeli tudi diplomati zaveznikih držav grdo nastopiti proti Slovanom in danes so bolj naklonjeni prejšnjim sovražnim državam, na primer Italiji, kot nasproti slovenskim državam, ki so toliko pretrpele v vojni in izgubile na milijone in milijone žrtev, zaeno pa največ pripomogle do poraza nacifašizma.

Danes tudi lahko vidimo, kako se zapadne "demokracije" poslužujejo vsakovrstnih zvijač in sredstev za blatenje slovenskih narodov. Ob vsaki najmanjši priložnosti jim mečejo pole na pod noge in čestokrat naravnost izzivajo na novo vojno. Tem vojnim hujskačem pač ni so mar človeške žrtve, ampak se

kot le še poslabšala odnošaje med Vzhodom in Zapadom. Sigurno je, da breknanje na "suverenost" posameznih držav ni noben program za Evropo, marveč le razpihovanje novega nacionalizma.

Glasovi iz naših naselbin

Nedavno je predsednik Truman imenoval poseben živčni odbor in ga poval v Belo hišo. V tem odboru je tudi predsednik CIO Philip Murray (sedeč), ki se razgovarja s trgovinskimi tajnikiom Harrimanom. Truman je vpregel ta odbor v svojo kampanjo za varčevanje s živcem, da ga bo Amerika lažje izvozila večje količine v zapadno Evropo.

jim sline cele le po mastnih vojnih dobičkih.

Zapadne kapitalistične države se tudi ne morejo sprijazniti z dejstvom, ker ne morejo več izkoristiti naravnih zakladov nove Jugoslavije, ali pa katere druge slovanske države. Nikakor jim ne gre v glavo, da so se zdravi, pošteni slovenski narodi enkrat za vselej otrsali suženjstva. Slovanski narodi so v minuli vojni dejansko pokazali, da so zmorni samovlade in prav tako po vojni kažejo zmornost in napredek v njih prizadevanjih za dvigovanje življenske ravni za njih ljudstva. Naj ponovim pogovor, ki sem ga čital pred kratkim: "Psi lajajo, a karavana gre naprej!"

(Konec)

Joseph Irman.

Raznoterosti

Bellaire, O. — Odkar so prenehali v naši Prosveti polemiki niti dopisi in uredniški komentarji, so dobili dopisi vse drugačnega lica. To je hvaljevredno za delavski list in v priznanje dopisnikom. Le tako se držite tudi v bodočnosti, kar bo v korist čitateljem Prosvete in v ugled naših veliki SNPJ. Kdor pa želi čitati neslanosti in laži, potvarjanje in zavijanje resnice o današnjih razmerah, naj čita pa A. D.

Naša Prosveta naj koraka z duhom časa naprej po sedanjih smernicah in še nadalje uči svoje čitatelje prave izobrazbe, dokler ne dosežemo boljše in pravičnejše človeške družbe.

Moj brat mi poroča iz vasi Čikoviče, da jih je zopet zadela huda nesreča. V mesecu avgustu se je nenadoma vsula debela toča in zbila zlahtno primorsko grozde, katero je že skoraj dozorlo, posebno v bližini morja. Najprej so imeli sušo, nato pa še točo. Te kraje res tepe nesreča. Dolgo časa so uničevali ljudstvo nacifašisti, sedaj pa so se spravili nanj še naravnih elementi. Brat zaeno poroča, da je vlada takoj poslala posebno komisijo v tiste kraje, da preišče škodo in popiše, če se bo moglo prizadeto ljudstvo preživeti do prihodnje žetve. Dalje piše, da sedaj gradijo v Reki veliko lovko, poleg sedanjih dveh, in prihajajo v reško pristanišče parniki z vseh strani sveta. Udarniki pa gradijo cesto skozi Kadrido. Danes tam delajo vsi ljudje, moške in žene fantje in dekleta: vse se giblje in prenavlja v novo, svobodno državo Jugoslavijo. Tudi starejši kmetje pomagajo udarni-

John Ujčić predlaga, da zastopniki odobrijo stalen program, kar je bilo z navdušenjem in soglasno sprejeto.

Brat Rednak poroča, da je dobil ponudbo od postaje WLOA, (1550), ki nam nudi boljše in cenejše pogoje. Dr. Arch doda, da je sedanja postaja dopustila neopravičene napade na Slovence ob priliki konvencije Hrvatske bratske zajednice, in da vsled tega ne zasluži naše naklonjenosti. Sklenjeno, da se naš program oddaja po WLOA postaji, pričeni z 19. oktobrom med 12:15 in 12:45 pop.

Rednak poroča, da se v smislu prejšnjega sklepa vrši koncert in ples za "Scholarship Fund" za Duquesne University Tamburitza na 28. oktobra v Slov. domu, Pittsburgh. "Povabi vse, da se udeležijo in podprejo to hvaljevredno ustanovo."

Nato se prebita prošnja za finančno pomoč od American Slav Congressa. Sprejeto, da se mu daruje vsoto \$50, pozneje pa še kaj več, ako bodo finančna sredstva dopuščala.

Odboru za radijski program je dana naloga, da se drži sledečih smernic: Pospešuje in daje priliko slovenski talentirani mladini, da nastopa na programu; podpira organizirano delavstvo v boju za svoje pravice; brani civilne svobodnišne kot svobodo govora, tiska in sestanka v smislu načel konstitucije Združenih držav; širi duh enotnosti in vse, kar se lahko smatra za korist ameriškega ljudstva v mejah možnosti in dostojnosti.

S tem je bil dnevni red izčrpan, naka se seja zaključil ob 5. uri. PRIPOMBA: Na seji je vlada popolna harmonija in splošno, nepričakovano iskreno sodelovanje. Vsakdo je čutil, da bo stalen radijski program najjačji instrument v obrambi naših pravic in spoštovanja. Rokaj, oz. družstva iz Cheswicks so izročila svoje darove, tako tudi iz Coverdale in drugod. (Natančnih podatkov nisem ujel.)

Tajnik Rednak priporoča, da se v vsaki naselbini izvoli eno osebo, ki bi pobirala prostovoljne prispevke. Brat Klun priporoča, da bi klubi plačali vse stroške, češ, da so vsi v dobrem položaju, ker na ta način se bi prihranilo veliko dragocenega časa za zabavo in pouk. Rokaji iz Strabana poročajo, da privedejo tamošnja tri društva SNPJ veselico za korist radio-programa. Društva v Uniontown so že dala lep del veselicega prebitka v ta namen. Stvar finančiranja je torej za enkrat še prepuščena kot do sedaj na rame velikodušnih posameznikov in organizacij, ki so se sijajno odzvale našemu apelu. Upamo, da bomo te naklonjenosti deležni tudi v bodoče. Prisrčna zahvala!

George Witkovich, zapisnikar.

Woodville, Pa. — K meni so prišli na obisk John Pevc in njegova žena ter Frank Krizman. Vsi smo doma iz Bitna pri Kranju na Gorenjskem. S seboj so prinesli tudi nekaj dobrega in tudi nekaj denarja so mi darovali. Prav lepa hvala.

Prosveto čitam z velikim zanimanjem. Uredniški članki so podučljivi. Ako bi imeli take gospodarske in socialne razmere, kot jih priporoča urednik Prosvete, pa bi bilo bolje za delavca. Tudi Milan Medvešek dobro piše, kakor tudi Filipič, Gornik in nekateri drugi. Takih dopisov bi bilo treba več. Prepričan sem, da jih vsakdo rad čita, ker so podučljivi. Pozdrav vsem čitateljem Prosvete!

Na razpravo pride zadeva stalnega radijskega programa.

Frank Vilfan.

Prosveta je zanimiv list

Woodville, Pa. — K meni so prišli na obisk John Pevc in njegova žena ter Frank Krizman. Vsi smo doma iz Bitna pri Kranju na Gorenjskem. S seboj so prinesli tudi nekaj dobrega in tudi nekaj denarja so mi darovali. Prav lepa hvala.

Prosveto čitam z velikim zanimanjem. Uredniški članki so podučljivi. Ako bi imeli take gospodarske in socialne razmere, kot jih priporoča urednik Prosvete, pa bi bilo bolje za delavca. Tudi Milan Medvešek dobro piše, kakor tudi Filipič, Gornik in nekateri drugi. Takih dopisov bi bilo treba več. Prepričan sem, da jih vsakdo rad čita, ker so podučljivi. Pozdrav vsem čitateljem Prosvete!

Na razpravo pride zadeva stalnega radijskega programa.

Frank Vilfan.

Časovni komentar

MILAN MEDVEŠEK

Trumanova magična palčica

Predsednik Truman je doletel turek za brezmesni dan in eno apeliral, da moramo v splošnem manj jesti, da tako preprečimo naraščanje cen, poleg pa "mogočimo izdatnejšo ponudbo iz Evrope, to se pravi zapni Evropi, kajti za južnovzhodno, ki je najbolj trpela v vojni vojni, nimamo ne srečanja ne dolarjev, pač pa gorčico, s katero neprestano grozimo.

Trumanov apel, kateri je povzročil prepleskan s humorom, v jedru pa se skriva ameriški imperializem, ojača Trumanovo doktrino in Marshallova načrta, zaenkrat našel ljudskega odziva, odziva pa so se špekulanti in se navili cene potrebinam. M. žena se je pritoževala, da je nekaj dni po Trumanovem apelu v veletrgovino A & P in šla mnogo polic praznih, češ, kaj dni pa so bile zopet/potoda mnogim živilom so zvižale cene. Vse kaže, da česar se takne Truman s svojo magično palčico, rodi sadove ...

Predsednik se ni prikupil katoličanom

Katoličani se morajo posedaj kar dva dni v tednu. petek jim prepoveduje jesti so papež, predsednik Truman pa želi, da se mu odpovedo di na torek. Torej se katoličanom godi krivica, vsaj tako pritožuje neki katoličan v kaški Tribuni. Kaj pa, če toličani postali bolj loja? Združenim državam kot tudi poglavarju in poslušali Truman na mesto papeža?

Narod pivopivcev

Pred 50 leti je ameriško ljudstvo spilo 14 milijonov sodčkova, lanske leto 50 milijonov sodčkova, večaki, ki pravijo, se na to razumejo, pa so kratkim konstatirali, da ga mo leta 1950 "poluckali" 100 milijonov sodčkova. Ko se bo zgodilo, ne bomo samo na pivopivce, ampak tudi na velikih trebušnikov.

Ideologija in dolarji

Pohod socialistične ideologije skušajo kapitalisti ustaviti z larji. Kakor hitro se zamajajo ali ona reakcionarna, protijevska vlada, pa ji vržejo kapitalisti nekaj vreč denarja, ali kaj drugega. Toda reševanje kapitalizma po tej metodi, ne uspele, vsaj za stalno ne. Kapitalizem se lahko ohrani le s tlačenjem in vladavo boljše pogoj življenje kot pa socializem.

V Indiji prenehali s klanji

Poročila pravijo, da so Hindustani in muslimani prenehali klati drug drugega. V skid bojih je bilo ubitih blizu 300,000 prebivalcev. da klanje ni prenehalo zato, so morda verski fanatiki pač pametni in postali tolerantni temveč zato, ker sta obe vladindijska in pakistanska, postdovolj vojaštva in zastražila ske blazneže. Podobnih versk blaznežev je bilo veliko tudi Sloveniji in na Hrvaškem zadnjo vojno in so v imenu ma in Kristusovih ran pobili zavedne Slovence. Verska blaznost je hudičeva blaznost!

Dr. Krek je že pričel razdvajati Slovence

Ameriški Slovenci smo že ko dovolj razdrojeni, sedaj so klerikalci "prištelali" sedaj Miho Kreka z namenom, da še bolj razdroji in načakuvala jaka proti rojaku in blatni brate in sestre onkraj morja. Kreku je prvi dobil aranzirani Katoliška liga v Clevelandu, da je bil več ali manj polotaka, kakor poroča John V. K. čič v Enakopravnosti. Med zorniki je bilo dve tretjini naših starih mamic, ki so prišle shod zato, da bi slisale kaj stari domovini, toda mesto ravic iz stare domovine, so slisale samo hujskanje in sovraštvo zato so bile zelo razočarane. Dalje poroča Kaučič, da se (Dalje na 2. strani.)

Razgledi po stari domovini

(Poroča Franjo Aleš iz Ljubljane)

POLITIČNI PREGLED

Odmevi veličastnih proslav ob priključitvi Slovenske Primorske in Istre Jugoslaviji

Na veličastnem festivalu na Ljaku pri Gorici je proslavljalo okoli 200.000 ljudi priključitev Slovenskega Primorja k FLRJ. Ljaki je postal simbol velikega dela, slovenske bodočnosti in bratstva jugoslovanskih narodov. Proslava se ni izvršila samo v političnem smislu, nego se je vršila tudi v okviru velike kulturne manifestacije. Predsednik slovenske ljudske vlade Miha Marinko je ob priliki proslave dejal sledeče pomembne besede: "Od prvega dne dalje delamo načrte, kje naj gre glavna arterija Nove Gorice. Kje bomo gradili ceste in železnice, kje naj stopa nove tovarne in kaj je treba ukreniti za dvig ustvarjalnega in delovnega elana osvobodjenega slovenskega ljudstva, da bi se čim hitreje vključilo v gradnjo nove Jugoslavije. Slovensko Primorje in istrsko delovno ljudstvo mora dobiti namdestilo zaradi zaostanka in s srečnimi bodočnostmi."

Razlika med novim ustvarjalnim svetom delovnih množic Jugoslavije in zapadnim svetom, se je silno jasno in očitljivo opazila na slavnosti te veličastne priključitve. V Jugoslaviji so praznovali v znamenju načrta in delovnega elana, na ozemlju, ki je pripadlo italijanskim republikam, tam, na oni strani, pa so se vršili dekonstruktivni manevri protidemokratske, šovinistične in fašistične miselnosti vladajočega meščanskega razreda. V znamenju carte blanche so italijanski fašisti v Gorici po starih barbarskih metodah divjali nad Slovenci in njihovo imovino, požigali in porušili, ter se znašli tudi nad demokratičnimi Italijani.

Zgodovinsko zborovanje na Ljaku, katerega so se udeležili podpredsednik prezidija ljudske skupščine FLRJ Josip Rus, zvezni minister Boris Kidrič, srbska delegacija s predsednikom načrte komisije srbske vlade Veselinovim na čelu, hrvatska delegacija pod vodstvom ministra za socialno skrbstvo Krizmanom, delegacija republike Bosne in Hercegovine pod vodstvom D. Kovačevića, delegacija iz Črne Gore pod vodstvom podpredsednika prezidija ljudske skupščine iz Črne Gore Radevića, delegacija iz Makedonije, je dalje predsednik prezidija slovenske ljudske skupščine Josip Vidmar, podpredsednik vlade dr. Brečelj, in člani vlade Lidija Stenčur, Franc Leskošek i dr., velik mejnik med temno preteklostjo in srečno bodočnostjo slovenskega življa, ki je toliko let koprnelo po svoji politični, kulturni in socialni svobodi.

Zaključene manifestacije za primorske rojake so bile tudi izven območja Slovenije zlasti v Zagrebu, Beogradu, Sarajevu, Skopju, Cetinju in drugih jugoslovanskih mestih.

Koroško vprašanje

Koroški Slovenci so v teh dneh poslali na Dunaj 60 članov delegacije. (Iz vsake občine slovenske Koroške po 2 delegata). Delegacija bi morala izročiti na Dunaju komisijo za proučevanje vseh vprašanj z zvezi z mirovno pogodbo z Avstrijo celokupen dokumentarni material. Delegacija je zahtevala od komisije, da se ji omogoči tihna in dokumentirana obravnavitev upravičenih zahtev slovenskih rojakov na Koroškem. V posebni spomenici so rojaki na Koroškem dokazali, kako je bil plebiscit leta 1920 skrajno krivice in kako pomembna je bila borba koroških Slovencev v letih osvobodilne borbe 1941-1945, ko so se vključili v osvobodilni borbi na strani zaveznikov proti fašizmu. S tem borbo so si pridobili vso pravico, da se izpolnijo njihove za-

koroških Slovencev, da ne bodo prenehali boja, dokler ne dosežejo končnega cilja, so tista dejstva, katerih ne morete in ne smete prezreti."

Poziv na komisijo za mirovno pogodbo z Avstrijo sta v imenu pokrajinskega odbora podpisala predsednik dr. Petek in tajnik Krušnik.

Zmaga delovnega ljudstva v Trstu

V Trstu je bila proglašena konec septembra splošna protestna stavka, ki so jo vodili enotni sindikati. Stavka je bila popolna in najboljši dokaz zrelosti tržaškega delovnega ljudstva. Po dogovoru z zavezniško vojaško upravo so enotni sindikati 25. septembra prekinili splošno stavko, ker je bil dosežen sporazum, na podlagi katerega se člani tovarniškega odbora ladjedelnice Sv. Marka vrnejo na delo, aretirani tovariši pa izpuste na svobodo.

Enotni sindikati so sedaj izdali proglas, v katerem so povdarili, da je poraz neofašistov 15. septembra, ko so se ljudske množice dvignile proti njihovi terorizmu prisilili provokatorje na odgovor. Neofašisti so vso odgovornost za neredne hoteli napravili delavstvu in delavskim organizacijam. To dejanje pa je izzvalo ogorčenost delavcev ladjedelnice Sv. Marka, ki je stopilo v stavko. Okupacijska oblast je s svojim zadržanjem neprestano vzpodbujala provokatorje in je iskala orožje tam, kjer ga ni bilo, namesto, da bi iskala orožje v prostorih nacionalističnih strank in tistih fašistov, ki so pred dnevi metali bombe z oken v prisotnosti policije. Arrekcija sindikalnih voditeljev je bila očiten poizkus teroriziranja delavski razred. Ti dogodki so jasno dokazali, da bodo znali tržaški delavci najti pot k sporazumu in proti volji tistih, ki ne izbirajo sredstev zato, da bi preprečili pomirjenje javnega mnenja in zmaga, ki jo je tržaško delavstvo doseglo s stavko, ponovno jasno dokazuje, kaj zmora enotnost delovnih ljudi.

SLIKE IZ PRAGE V DNEH MEDNARODNEGA FESTIVALA MLADINE

Miran Ogrin

Iz Beograda prav za prav ni dolga pot v Prago—dve uri in pol z letalom, 30 ur z brzovlakom. Vendar je le toliko oddaljeno od nas, da se slika, ki jo nudi n. pr. Češka, precej razlikuje od naših predstav. Idilična pokrajina, brez industrijskih in drugih urbanističnih naselij, ki spremlja potnika po Madžarski in južni Slovaški, se onkraj Bratislave temeljito spremeni. Vedno pogostejša postajajo industrijska naselja s tovarniškimi dimniki in drugimi znaki moderne dobe. Vsak hiti na svoje delo—običajno s kolesom ali pa z motorjem. Življenjski tempo je izredno nategel.

Ko izstopiš v Pragi na Wilsonovem kolodvoru, spoznaš takoj, da utripuje v tem mestu pravo velebestno življenje. Kontrastov, kakršni so n. pr. v Budimpešti, tu ne najdeš. Praga leži na obeh bregovih reke Vltave. V starem delu mesta so številni spomeniki in zanimivosti iz stare češke zgodovine. V tem delu mesta je ulica alkimištov, Mozartova ulica itd. Po pravici so zato nekateri nazivali Prago muzej srednjega veka, kjer se na najstarejši način dokumentira bogata antična arhitektura.

Moderni del mesta se je naslonil na veličastno avenijsko—Vaclavsko namesti in vzporedne ulice, kar predstavlja harmonično celoto izredne lepote. Tu so velike moderne trgovine, mnoge so razmeščene po razkošnih pasajah, ki so tako značilne za moderni del Prage. Ob večerih se razlije po njih pisana množica pasantov. Tu so tudi glavni hoteli Prage, v katerih se zbirajo večinoma tuji—ameriški in drugi trgovci z zapada. Mnogi med njimi opravljajo poleg trgovskih poslov še kaj drugega. Verjetno prispejo po trgovski liniji marsikaj, kar nima preveč zveze z demokratičnimi tradicijami svobodoljubnega češkoslovaškega naroda. V mestu središč precej angleških in ameriških vojakov, mnogo pa je tudi Američanov iz zapadne cone Nemčije.

Prav tiste dni, ko je prispela jugoslovanska novinarska delegacija v Prago, so v mestu pri-

MARCH OF DIMES

FIGHT INFANTILE PARALYSIS

JANUARY 15-30

v okusnih krojih mladinci in mladinke. Sovjetska skupina je bila poleg češkoslovaške najmočnejša. Stadion je gromko odmeval, ko so nesli ogromna transparenta Lenina in Stalina. Sovjetska delegacija je napravila najslajnejši vtis na vse prisotne.

Slika življenjske sile in moči je nudila tudi skupina mladincev iz mongolske ljudske republike. Nosili so ogromno silko maršala Čojbalsarja in korakali s strumnim, skoraj ritmičnim korakom. Kdor ni videl tega prizora, si skoraj ne more misliti, koliko krvi in življenja je bilo v teh ožganih mladih telesih. To so sadovi nove vzgoje, ki ustvarja iz mladincev harmonično grajeno celoto.

Kitajska delegacija je nosila transparent s sliko velikega voditelja in učitelja svobodnega kitajskega naroda Mao-Tse-tunga. Kitajski mladinci so nastopili mirno, vendar samozavestno. Svojo pripadnost kitajskemu ljudstvu in demokraciji so že dokazali v bojih z japonskimi imperialisti. Ta mladina je izpolnila svoj dolg do domovine in človeštva. Prav isto pozornost sta vzbudili tudi mladinski delegaciji iz Indonezije in Vietnami.

Delegacija španske mladine je prispela na stadion burno pozdravljena. Ves stadion je odmeval od navdušenja in pozdravljali mlade borce za boljše bodočnost španskega svobodoljubnega ljudstva.

Madlana Greije—EPON—je vzbudila upravičen aplavz. Občinstvo se je zavedalo, da ima pred seboj izbrane mladince, ki bodo znali častno zastopati interese grške demokracije.

Mogočen aplavz je doživela jugoslovanska mladinska ekipa. Naši mladinci in mladinke so nastopili v pestrih narodnih nošah in s svojim strumnim nastopom navdušili praško občinstvo. Ves čas mimohoda naše skupine je občinstvo stalo in nepravilno klicalo. Tito—Tito! Lahko rečemo, da je bila naša skupina poleg sovjetske in češkoslovaške deležna najbolj prišernega sprejema.

Madlinski festival v Pragi je pokazal, kako živa je ideja mednarodnega sodelovanja med mladimi borci za boljše življenje. Dokaz temu je tudi to, da se je ogromno število mladinskih skupin te dni napotilo v Jugoslavijo na mladinsko progo. Na ta način se bo bratstvo, sklenjeno v Pragi, še bolj utrnilo v praktičnem delu za obnovo in izgradnjo dežele, ki je ogromno trpela pod udarci fašističnih okupatorjev—nove Jugoslavije.

V Postojni so bili strogo kaznovani tiho-tapci in špekulanti z živino

Ljubljana.—Meseca julija je bilo v Hrpeljah-Kozini oboje: 29 obtožencev zaradi tiho-tapstva živine iz cone B v cono A. Zlasti v Sežanskem okraju se je zaradi ogromnega nespo-razmerja v cenah živine v obeh conah zelo razširilo tiho-tapstvo goveje in vprežne živine. Ta pojav je resno ogrožal izvajanje petletnega plana, ker je nudila naša država kmetu veliko pomoč z dobavo živine po ugodnih cenah, da bi se zaostalo kmetijsko gospodarstvo dvignilo na za-željeno raven in razumljivo, da je ljudsko sodiše izkloko raz-meroma zelo stroge kazni.

MOLČEČE LJUDSTVO GOVORI

Vtisi Roberta St. Johna o Jugoslaviji

Mirko G. Kuhal

Hotel Algonquin na 44. cesti v New Yorku je neke vrste centrum, kjer se sestajajo razne literarne osebe; to je svojevrstna izmenjevalnica mnenj, informacij in novic, tlečih se v glavnem izkušnji, aktivnosti in življenja raznih avtorjev, pisateljev in pesnikov ter druge delovne inteligence. Robert St. John je sedel

v globokem naslanjaču v čakalnici, ko sva s Louisem Adamičem točno ob določeni uri prikorakala iz soparnega ozračja newyorških ulic v prijetni hlad glavnega fojerja tega hotela.

Z Adamičem sta se prisrčno pozdravila, saj sta bila stara znanca, maeie pa je par trenutkov skeptično presojal, dokler me ni Adamič predstavljal in mu pojasnil, da sem tajnik SANSa.

"No, samo da ni Fotičevce," se je zasmajal St. John.

"Posedli smo okrog mizice in pozvonili po natakarja.

"Pivo," je za mano ponovil St. John.

"Ginger ale," je naročil Adamič. Louisa je silno mučilo poletno kihanje in silna sapa v New Yorku mi je povzročila te prevroče septembrske dneve vsakovrstne muke in napetosti. Največ ugodnosti so mi nudili umetno hlajeni prostori.

Robert St. John se je v začetku septembra 1947 vrnil iz Jugoslavije, kjer se je mudil od zgodnje spomladi. Potoval je preko Grške in prestopil jugoslovansko mejo nekje v Makedoniji. Namenil se je napisati novo knjigo o Balkanu, nekaj sekel svoji prejšnji knjigi "The Land of Silent People". Podatki je hotel dobiti na licu mesta, govoriti z ljudmi na deželi in po mestih, v vseh republikah nove Jugoslavije in tako dobiti objektivno sliko o pravem položaju in sedanjih razmerah v deželi, ki je po izjavi Randolpha Churchilla meseca junija 1944 "imela dati vzhled vsem drugim zaslužnim državam Evrope"—sedaj pa je naenkrat postala tarča silnih plic, ki nanjo streljajo iz lokov histerije in fanatizma vse mobilizirane sile kapitalistične, imperialistične in klerikalne reakcije na svetu.

Koliko resnice je na tej propagandi, koliko le navadna podla laž ali zavijanje delne resnice? St. John je hotel to dognati sam. Saj je imel za sabo mnogoletne izkušnje z monopolističnim tlakom in prav dobro mu je bilo znano, da mora večina poročevalcev sestavljati poročila po naročilu in mnogokrat ne tako kot bi poročevalci sami želeli poročati.

Radovedno sem opazoval tega človeka, o katerem sem že veliko čital in katerega racionalne analize o političnih preklanjih svetovnih velesil in manjših držav, ki se nahajajo na liniji, kjer se ti interesi krešejo, sem mnogokrat poslušal na radio. Sedel je naslonjen s komolcem ob mizo ravno nasproti mene in prav po turško vkekel ogromne količine dima iz dolge cigarete. Kadil je neprestano. Prisodil bi mu kakih petdeset let, lahko pa je mlajši. Kot vojni poročeval-ec je tudi on sledil Van Der Cooku, Steinbecku, Thompsonu in mnogim drugim reporterjem ter pustil svojo brado v oskrbo narave. In berva te brade, ki je v sredini bodisi obledela ali pa že nekoliko osivela, ga dela starejšega in bi bila zavajalna, ko bi ne imel dolge, temne in goste lase, ki pričajo bolj o njegovi mladosti nego starosti.

"Povej nama, Bob, kako je bilo v Jugoslaviji? Kaj si misliš o današnjem režimu, kako reagira ljudstvo, koliko je resni-če, kar piše reakcionarni tisk o deželi in njenemu petletnemu planu? Kako to gledaš s svoje-ga lastnega vidika? Si bil na mladinski progi? V Sloveniji? Povej kolikor moreš v času, ki je nam na razpolago."

Adamič je nestrno pomaknil svoj stol bliže mize in napeto poslušal besede, ki so z dimom vnel prihajale izpod St. Johnovih brk. Tudi mene je radovednost silno mučila.

"Zanimalo vaju bo," je pričel St. John, "da sem se Beograda kmalu naveličal. Beograd kar mgolgi ljudi in vsega v zvezi s tem, kar se danes v Jugoslaviji dogaja in izvaja. Hrušča in trušča ni dosti manj kot tu v New Yorku. Jaz pa sem si pozelel miru, čistega gorskega zraka, za-željeno raven in razumljivo, da je ljudsko sodiše izkloko raz-meroma zelo stroge kazni."

podal—da, uganil si—v Slove-nijo."

"No, dokazal si, da imaš dober okus in dobro smiselnost," ga je prekinil Adamič šaljivo. St. John se je na glas zasmajal.

"Te dežele ne bom hvalil za-to, ker je tudi vajina rojstna do-movina. Naj vaju vrag vzame! Marveč zato, ker je poleti res najbolj idealen kraj v vsej Ju-goslaviji. Nastanil sem se v va-si po imenu Bohinjska Bistrica. Dobil sem mično stanovanje v prijazni hiši, odkoder ni bilo daleč do jezera, kamor sem se hodil kopat. Res je voda precej hladna, toda meni se Bohinj bolj dopade kot Bled. Bled je preveč moderniziran in komer-cializiran, kar se nikakor ne v-jema z njegovo prekrasno oko-lino in divnim planinskim pod-nebjem. Zame je Bohinj. No, tudi v cerkev sem hodil, kar bi bilo menda nemogoče, če bi bi-le resnične vesti v amerškem, posebno v katoliškem tisku gle-de zapiranja cerkva in prega-njanja duhovnikov. Seveda, dr-žava ne dovoli ilegalne politike v cerkvi ali izven cerkve in se svojih zakonov drži. Verski ob-redi se vršijo redno. Ali sta že kdaj ališala o Svetem Janezu, ki je šel k sv. Janezu v cer-kev?" St. John se je prešerno zasmajal. Izgovoril je "Sveti Jan-ez" popolnoma po gorenjsko in zelo dovptno, kar je izvalo smeh pri Adamiču in meni. "Ta Sveti Janez sem bil jaz."

St. Johna je v tistem momen-tu Adamič prekinil v "Svete-ga Janeza" in ga tako naziva v privatni korespondenci še sedaj. Na misel mi je prišel slučaj po-kojnega Fiorella La Guardi-je, ki se je za Adamiča vedno pod-pisaval "Cvetko".

"V Bohinjski Bistrici sem pi-sal svojo novo knjigo, ki bo iz-šla v februarju. Naslov sem ji dal "The Silent People Speak" (Molčeče ljudstvo govori). Ob-segala bo kakih petsto tiskanih strani, spisana v narativnem slogu in se bo bavila z vsemi panogami—politično, gospodar-sko, socialno—ki so baza za vs-o bodočnost jugoslovanskega ljud-stva. Osebo nisem nikak polit-i-ke, zatorej tudi od politikov ni-sem iskal informacij. Nisem šel k Titu, ali Kardelju, ali k dru-gim glavnim predstavnikom Ti-tove vlade. Pač pa sem raje govoril s človekom s ceste, iz tovarne, s kmetov, s preprosti-mi ženami, s intelektualci, z me-ščani, z mladino doma in na progi—ah, mladinska proga! Ne-kaj neverjetnega, nekaj čudež-nega! Nekateri tukaj se posmo-hujejo, češ, tiste starije o mla-dinski progi so sama propagan-da. Amerikanci si aploh zamis-ljati ne morejo, da je kaj take-ga mogoče, da nad deset in de-set tisočev mladine iz vseh kon-cev in krajev Jugoslavije in tu-di iz raznih drugih držav in kontinentov gradi brez vsakega plačila železnice, moderne ceste in mostove, tunele in tovarne, sploh vse, kar je treba popra-viti in na novo izgraditi. In te-ga je veliko. In reci tej mla-di, da je to prisilno delo, da so v suženjskih brigadah, kot to tr-di njihovi nasprotniki! Sme-jali se ti bodo v brk in te ime-li za bebeca. Pojo in delajo, u-čijo se in obenem zabavajo, kre-pijo si telo z delom, telovadbo in s športnimi igrami, um pa s predavanji, čitanjem, petjem, s premišljenimi slikami in tako na-prej, vse vzorno in disciplinirano, da je veselje pogledati. Med njimi najdeš šolsko mla-di-no in starejše fante ter dekleta, profesorje in učitelje, sinove premožnejših in hčere ubožnej-ših—vsi ene misli, enega nāme-na: ustvarjati nekaj novega, za svojo lastno državo, za sebe. Nikjer v Evropi nisem videl kaj takega in dvomim, da je kje drugje kaj takega mogoče. No-mrva Jugoslavija je nekaj edin-stvenega in svojstvenega, nekaj idealnega in zdravega, nekaj tradicionalno ameriškega."

"Vesel me, da vidiš stvar v tej luči, Janez!" je pripomnil tisk. Zato sem že meseca ma-ja zapustil glavno mesto in se

goltnil požirek piva in si prižgal novo cigareto.

"Podobna dela se vrše po vseh krajih dežele, ne samo na mla-dinski progi Samac—Sarajevo: v Bosni in Hercegovini, v Črni gori, v Makedoniji, v Srbiji, na Hrvaškem in v vajini Sloveni-ji, kjer je zlasti mladina silno navdušena za novi red in pe-tletni plan. Jaz sem v svoje za-dovoljstvo popolnoma prepri-čan, da bo plan tudi dosežen. Takih ljudi ne more ničesar za-stavljati. Jugoslavija bo postala moderna država na Balkanu, o tem ni dvoma. Vzelo pa bo mnogo več časa in zahtevalo mnogo več truda in trdega de-la, ker mi—Amerika—namen-o nagažamo in bomo nagajali toliko časa, dokler bo naša zu-nanja in gospodarska politika usmerjena proti novemu redu po vsem svetu. Ker nimajo na-ših strojev, delajo z rokami in s starokopitnim orodjem. Gra-dijo pa si lastne tovarne za iz-delavo potrebne mašinarije. To naši trgovini popolnoma nič ne koristi, ustvarja pa proti nam mržnjo in sovraštvo. Kdo jim more zameriti? In vse to delo se vrši na račun dobičkov, ki so se prej iztekali v privatne žepe in se izvažali v tujem-stvo, sedaj pa ostajajo doma in pomagajo do večjega razvoja industrije in narodnega gospo-darstva ter dvigajo življenjski standard vsega ljudstva."

"Kako pa prebivalstvo v sploš-nem, kolikša je takozvana opoz-i-cija?" je vprašal Adamič.

"Tudi na to lahko odgovo-rim," je dejal St. John, "otrlil pepel s cigarete in puhnil mo-gočeni oblak dima mimo najinih glav. "Slicer te številke ne ve-ljajo za vse republike enako, vendar pa kažejo splošno raz-položenje ljudstva do Titove vlade. Kar se mladine tiče, lah-ko rečem, da je stoodstotno za režim. Za starejše prebivalstvo pa bi rekel, da je 70% vsega ljudstva absolutno za sedanj-i režim in sedanjim sistem; potem je kakih 20% ljudi, ki so in-diferentni in jim je prav vseeno, kakšno vlado imajo in kdo jim vlada. Rekel bi, da so to po ve-čini mali trgovci in obrtniki in podobni—takozvani srednji aloj. No, potem je pa kakih 10% pre-bivalstva, ki se odločno ne str-i-njajo z vlado in ji nagajajo. Med temi so zlasti večji posest-niki in kmetje, kakor tudi trdni klerikanci, ki so jim razne dr-žavne reforme stopile na pre-te in ki še vedno poslušajo glas preteklosti in pa duhovščine. Najbolj pa se narod navdušuje za sedanjo vlado v pokrajini, ki so bile tradicionalno nazad-njanske in kjer so se sedaj izvršile velikanske vidne izpreme-be na polju gospodarstva, indu-strije, delavske in socialne poli-tike in tako dalje. To velja zla-sti za Bosno in Hercegovino, za Črno goro, za južno Srbijo, Ma-cedonijo in nekatere ubožne dele Hrvaške, kjer je bil narod vedno zatiran in izkoriščan."

(Konec prihodnjic)

Casovni komentarji

(Nadaljevanje s 2. strani)

priglasil k besedi naš poznani rodoljub Lustrik in mesto da bi staval vprašanje dr. Kreku, ga je pa prijel za ušesa in mu sta-vil vprašanje, zakaj je prišel delat sem zdravo in da ni bil nje-gov govor nič drugega kot na-vadno hujskanje za še večjo so-vraštvo med nami. Tedaj pa je skočil pokonci bivši Orjunaš, ki se je dolgo časa predstavljal po St. Clairju kot bivši bančni ur-adnik, v resnici je bil pa samo "mežnar". (Po tem opisu sodeč, je bil to najbrže Joško Penko). Torej omenjeni "mežnar" je za-čel tuliti kot pobesneli lev, da je mr. Lustrik Sansovec, da je že dal \$2,000 za SANS itd.

Rečem samo to: da je Kreka, bi bilo najbolje, da bi se spokori-l svojih grehov, se vrnil v staro domovino in odsedel tistih 15 let, nato pa prišel delovati za bla-gor slovenskega naroda, mesto da ga blati v tujih deželah.

Obisk češkoslovaških dentistov

Zagreb.—V Zagreb je prispela delegacija čeških in slovaških dentistov. S seboj so prinesli kot darilo državi okrog 1.5 tone različnega zobarskega materiala in instrumentov v vrednosti nad 1 milijon češkoslovaških kron. Delegacija je sprejel minister za ljudsko zdravstvo dr. Aleksan-der Koharovič. Delegacija je iz Zagreba odpotovala na Jadran.

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVEZDE

TONE SELISKAR

(Nadaljevanje)

Izdajalska duša! Vse izdajalce je treba pokončati! Mar ne leži v Pavlekovem srcu obljuba in prisega, ki jo je dal materi na Maričkine smrti in vsega trpljenja, ki ga zdaj v tujini prenašajo tisoči in tisoči naših ljudi?

Straža se je vračala z obhoda. To je bila najbrže zadnja nočna zmena. Ponoči so torej štirje na straži, podnevi pa le po dva. Urno se je spustil do kapelice. Straža je bila daleč neke. Nihče ga ni videl, ko je smuknil čez mejo.

"Lahak posel za nas!" je dejal France, ko mu je Pavlek pripovedoval vse podrobnosti. "Za vodiča nam boš!"

Strmel je v tega hrabrega fanta. Pogumen je, zvit in bister.

"Zrel si za nas. Kar sem ti obljubil, bom storil ob prvi priliki. Pohvalil te bom našemu komandantu. Bodi pripravljen, drugega ti nič ne rečem!"

Pavlek je sedel k njemu na slamo in vse do noči mu je France pripovedoval o življenju partizanov. S temo sta se poslovila.

II

PRVO SREČANJE S PARTIZANI

Mati se je z veliko ljubeznijo oprijela dela za pomoč partizanskim ranjencem. Neumorno je zbirala obveze, stare rjuhe, ki jih je rezala v dolge ozke in široke povoje, zbirala je zdravila po hišah, hodila je po vseh vaseh naokrog, potrkala je tudi na vrata zdravnikov in lekarnarjev in vsak dan je odnesla po en velik zaboj Borkovi materi, kjer ga je prevzel sel, ki je odnesel ovoj spet drugam, dokler ni prišel do partizanske bolnice.

"Kdo ve, kdo bo s tole obvezo obvezan...?" je včasih spraševala Pavleka, ki ji je pomagal rezati in navijati. "Morda bo mlad fant iz Ljubljane, ali pa kmet iz kake dolenske vasi...? Morda bo delavec iz Jesenic ali pa mlado, zelo dekle...? Kdo ve, kdo ve? Revez, bo lelo ga bo."

"Ali bi hudo žalovala za menoj, če bi šel med partizane?"

"Prav nič, sinko, če bi bil že dovolj odrasel napotom. Ponosna bi bila, da je tudi moj sin tamkaj, kjer se s krvjo gradi naše lepše življenje! Nesrečna bi bila, če bi bil moj sin meva in strahopetec!"

"Pa če bi v borbi padel?"

"To je huda stvar, Pavlek. Srce bi bilo žalostno, seveda, katero materino srce pa ne občuti žalosti, kadar ji smrt otroka vzame? Toda žalosti bi nikdar ne pokazala. Sovražnik ne bi nikoli videl moje bolečine. Ampak tudi mimo žalosti bi bila ponosna. Misliha bi si: moj sin je svoje življenje žrtvoval za našo veliko skupno stvar in še bolj bi ga ljubila—junaka!"

Proti jutru so se vsi prebudili od silnega streljanja. Onkraj hriba, okoli Velike Loke, je bilo slišati nenehno pokanje puška in regljanje strojne pa tudi topovi so grmeli od Trbenjega sem.

"Borba!" so vzkliknili vsi trije in stopili na prag.

Nemo so strmeli v noč. Vsak strel jim je vžigal nove, smeje misli. Mati se je držala za srce, oče je bil nemiren, Pavlek pa je kar skakal in vzklikal:

"Penk... Penk... Penk... To so partizanske mavzarke! Čuješ, mati? Puške fašistov grme bolj na široko, ne tako ostro. Čuj... pok... pook... pook!"

Proti jutru je odmev borbe utihnil. Sonce je spet lepo in radostno sijalo na vinograde in gozdove, ki so bili že vsi v zelenju. Pavleku pa radovednost ni dala miru. Mahnil jo je kar čez hrib proti Veliki Loki, da bi zvedel, kaj je bilo s to borbo. Morda se je Francetova četa, ki potuje semkaj, zapletla v borbo s fašisti? Z vrha hriba je v dolini opazil dim požara. Gorje je nekaj domaćij vzdolž velikega gozda. Pogled se je naravno v vas. Toda čim je stopil med hiše, se je znašel v množici fašistov, ki so divjali po hišah, vlačili fante in može na cesto in jih tamkaj neumljeno bili. Nek črnosrajčnik je pograbil Pavleka in ga zalučal po poti. Namah se mu je na kolnih vsa koža posnela, da jo je jadrno ubral med hišami v zatišje. Iz skritih vogalov so gledali vaški fantiči, kako pretepavajo fašisti njihove očete in brate. Kaj pa jih je tako obsedlo?

"Danes ponoči je v Čotarjevem skednju prenočevalo nekaj partizanov. Bili so utrujeni od dolgih poti. Skedenj stoji na samem, vidiš na tisti senožeči sredi hriba, saj se vidi od tod, kako se kadi s pogorišča... mu je razlagal nek fante. "Partizane je nekdo izdal. Iz Trebnjega je prišlo po polnoči dva tisoč fašistov in so obkolili skedenj. Pričeli so streljati kar skozi lesene stene. Presenečeni partizani pa so izpadli venkaj, z bombami so prebili sovražnikov obroč, nekaj pa se jih je splozilo njim za hrbet in so užgali po njih s strojnico, nato pa so se partizani umaknili višje v hribe. Padlo je tri in šestdeset fašistov... pa tudi sedem partizanov. Ko je hotel stari oče zjutraj skedenj gasiti, so ga razjarjeni fašisti pograbil in ga živnega vrgli v ogenj!"

Tedaj so prirožljali po cesti sem tanki. Fašisti so sedeli na njih, mahali s puškami in divje kričali. Na tanke so bile privezane vrvi in na vrhov so vlekli za seboj po cestnem prahu trupla ubitih partizanov. Bili so strašno obkoljeni in iznakaženi. Ko so prirožljali tanki sredi vasi, so pričeli vsi fašisti skakati po truplih, streljali so vanje in jih prebadali z bajoneti. Potem so naglasi vse vaščane iz hiš na cesto in jih s puškami prisilili pljuvati v razmesarjene partizane. Kdor se je branil, so ga neumljeno pretepili. Oficirji so nato stopili k mrlcem, si prižgali cigarete in so se slikali.

Pavlek se je vračal. Omamljen od vseh teh grozot je stiskal pesti, jokalo od žalosti in srda. Sovražstvo do teh krvoločnih tujcev se mu je še bolj zagrizlo v srce, ko je na lastne oči videl, kaj vse počne sovražnik z našimi ljudmi. Mati in oče skoraj nista mogla verjeti, kar je pripovedoval, tako je bilo vse to strašno in ničemu človeškemu podobno.

"Nekoč si me vprašal, kaj je fašizem. Povedal sem ti, kolikor sem mogel, zdaj pa si ta fašizem sam na lastne oči videl!" je dejal oče.

(Dalje prihodnjik.)

Rudniški magacini zasavskih rudnikov izboljšujejo preskrbo rudarjev

Ljubljana.—Po uredbi o izboljšanju preskrbe rudarjev in njihovih družin so pri bazenski upravi zasavskih rudnikov ustanovili oddelek za preskrbo rudarjev. Naloga tega oddelka je, da vsestransko oskrbuje delavstvo, ki je zaposleno pri zasavskih rudnikih; začasno pa oskrbuje tudi delavce elektrarne in cementarne.

15. junija so pričeli posloovati rudniški magacini, ki so 1. junija prevzeli bivše poslovalnice naproiz in MLO. V Trbovljah in Zagorju dela 6 poslovalnic, v Hrastniku 2, v Laškem, v Dolu in Izlaku pa po ena poslovalnica rudniškega magacina. Rudniški magacini oskrbujejo rudarje in njihove soproge z vsemi racionaliziranimi živili, tekstilijami in obutvijo, poleg tega pa še z vsemi dosegljivimi prostimi presežki. V preteklem mesecu so rudarji n. pr. dobili 2000 kg prekajenega mesa in slanine, 500 kg salam, večje količine masla, zadostne količine krompirja, sadja, zelenjave in sočivja.

Magacini imajo težave, ker jim primanjkuje primernih skladišč. Oddelek za preskrbo je to težavo olajšal, da je z "Navodom" sklenil pogodbo, da bo "Navod" poslovalnicam sproti dostavljal potrebno blago. V Zagorju pa bo zgrajeno veliko novo skladišče.

Začasno še ni rešeno vprašanje odkupa prostih presežkov v drugih ljudskih republikah; ko bo mogla uprava dobavljati maslo, meso, sladkor in drugo direktno od proizvajalcev ali tovarn drugih ljudskih republik, bo s tem še bolj ceneno in v večji meri preskrbovala delavstvo rudnikov s prostimi presežki.

Oddelek za preskrbo tudi še nima svojega kamiona, zaradi česar mu je oteženo hitra in sigurna dobava blaga s terena.

Da pa bodo poslovalnice rudniških magacinov rudarje in njihove soproge res vsestransko zadovoljile njihovim potrebam in da bodo nakupovalci v teh poslovalnicah v vsakem pogledu dobro postreženi, bo moral oddelek za preskrbo polagati največjo pažnjo na to, da bodo v rudniških magacinih zaposleni uslužbenici, ki se bodo zavedali važnosti teh magacinov in jih znali razlikovati od predaprilskih rudarskih konzumov.—Za razvoj in dobro delo konzuma n. pr. ne more jamčiti poslovalnica poslovalnice kamiona v Zagorju, ki se ne strinja z reorganizacijo naproiz in magacine in je prepričan, da bodo ti magacini obstojali samo mesec ali dva. Njemu ni znana osnovna važnost magacinov, ki je ta, da oskrbi delavce z vsem potrebnim kar najceneje, kar do-

seže s tem, da dobavljajo vse potrebščine direktno od producenta in jih brez dobička dostavljajo potrošnikom.

Vsestransko zadovoljivo je delo poslovalnice v Laškem, kjer so skladišča in poslovalnica najboljše urejena in čista.

Oddelek za preskrbo začasno še ne more kriti vseh potreb po mesu, ki so zelo velike, saj pripada jamskemu delavcu mesečno 7500 gr mesa; doslej je namreč mogel nakupovati meso le v trboveljskem in krškem okraju, odslej pa ga bo lahko dobavljal tudi iz celjskega okraja in Prekmurja. Primanjkljaj mesa je kril s konzervami. Z novo uredbo o odkupu prostih presežkov živine bo izboljšana tudi preskrba z mesom. Nakupovalci rudniškega oddelka za preskrbo bodo z nakupovalci "Navoda" nakupovali živino od kmetov, ki so obvezni oddajati živine že zadostili, ali se obvezali, da ji bodo zadostili. Tako bodo rudarji dobili po nekoliko višjih cenah enkrat ali dvakrat mesečno še meso iz prostih presežkov, dočim bo s pospešenim odkupom obvezne oddaje vedno bolj redno dobil vsak rudar in njegova družina predpisani obrok mesa.

Oddelek za preskrbo mora nadalje skrbeti za ustanavljanje rudniških menz, režijske stroške teh menz pa krijejo uprave rudnikov. Takšne menze so že v Trbovljah, Hrastniku in Zagorju. V menzah stane dnevni obrok hrane 22 do 24 din, hrana je dobra in izdatna.

Predvidena je ustanovitev rudarskih kmetijskih posestev, ki bodo oskrbovale menze in rudarske družine s cenenim sočivjem in tudi z mlekom. Doslej je v Trbovljah vrtnarija, ki menzam dobavlja sočivje in zelenjavo, v Hrastniku pa na rudniški ekonomiji pridobivajo krmo, pozneje pa bodo tu redili krave in prašiče.

Magacini morajo rudarske družine oskrbeti s predpisanimi kontingenti tekstilnega blaga in obutvijo. Oddelek za preskrbo je po predpisih planske distribucije sklenil z glavnimi direktorji okvirne pogodbe za dobavo tega blaga, sedaj pa sklepa detaljne pogodbe s proizvodnimi podjetji. Pri tem pa vzbuja med delavstvom upravičeno nezadovoljstvo dejstvo, da trenutno blaga ni na zalogi niti za najpotrebnejše vrste, dobavni roki pa niso povprečno manjši kot 3 meseci. Rudarji raztrgajo mnoge obleke, rabijo mnogo brisač in slično, a ne dobijo niti tega, niti sukanca za šivanje in krpanje. Dobavni rok za sukanec je šele druga dekada meseca decembra. Oddelek za preskrbo mora dopolniti vsaj delno dobavo tekstilnega blaga in sukanca v najkrajšem času. Ker je za rudniške magacine kontingent tekstilij za 25% višji kot za ostale potrošnike, bodo potrebe rudarjev v glavnem krite. Velike naloge, ki jih izpolnjujejo rudarji v naši petletki, jim dajejo pravico do prvenstvene preskrbe tudi v tem pogledu.

Delo magacinov in menz pa bi ne bilo uspešno brez sodelovanja s sindikatom. Oddelek za preskrbo sodeluje z zveznim tajništvom in sindikalnimi podružnicami, zato so tudi v kratkem času že doseženi vidni uspehi. Pred delitvijo se redno posvetojuje s sindikalnim odborom, na tedenskih sestankih skupno rešujejo vprašanja potreb delavstva. Sindikalne podružnice pa so izvolile člane sindikata, ki so člani nadzornega odbora. Ti nadzirajo delo magacinov, javljajo nepravilnosti pri njihovem poslovanju, pri postrežbi, delitvi, okvari blaga in slično. V nadzornem odboru v Trbovljah je 19 članov sindikata in 2 tožilca.

V poldrugem mesecu svojega poslovanja so rudniški magacini veliko storili za izboljšanje prehrane in preskrbe delavstva. V bodoče bodo na dosedanjih izkušnjah svoje delo še izboljšali. Ker jim bodo magacini poceni dostavljali v poslovalnice neracionalizirano blago, bo manjši odstotek izostankov, ki je sedaj v nekaterih rudnikih visok tudi zato, ker rudarji odhajajo na delo po življenjske potrebe.

Rudnik Zagorje je že v področju proizvodnje za pretekli mesec vstavil važno pripombo, da je plan presegel tudi zato, ker je delovna sposobnost rudarjev znatno večja, ker so dobili večji obrok hrane. Razgovori z rudarji Hrastnika, Trbovelj in Zagorja pa so najbolj zgovorno potrdilo, da čutijo, da je z uredbo o izboljšanju oskrbe rudarjev zanje mnogo storjenega in da čutijo skrb ljudske oblasti za delovno ljudstvo.

Stalingrad—heroj dela

Če hodiš proti središču Stalingrada, opaziš precej razvalin, toda čim se obrneš proti severu k Volgi, vedno bolj izginevajo. V severnem delu mesta delajo tri glavne velike tovarne: "Rdeči oktober", "Barikada" in znana stalingrajska tovarna traktorjev.

V zadnjih štirih letih so bila v Stalingradu obnovljena industrijska podjetja, ki zavzemajo prostor 900.000 m², približno prav toliko pa so zazidali za stanovanjske zgradbe. Stalingrad ima sedaj okrog 300.000 prebivalcev.

V preteklem letu so obnovili 110.000 m² stanovanjskih hiš, zgradili 10 šol, ter nekaj tovarn za prehrano in lahko industrijo. V središču mesta so odprli gledališče, fizikalno-terapevtski institut, pedagoški institut in več drugih kulturnih ustanov. V mestu so zgradili velik kombinat za gradnjo tipiziranih hiš. Tovarna konzerv, ki je največja v ruski federaciji, tovarna obleke, tovarne konfekcije in druge oskrbujejo prebivalstvo s predmeti široke potrošnje.

Najbolj mogočen je kraj, kjer so tri ogromne tovarne obkoljene z delavskimi naselji. Ogromni dimnikov, tovarniških poslopij, železniških prog, novih delavskih naselij, šole, parki—vse to daje sliko novega mesta.

Nemški zavojevalci, ki so krenili proti Rusiji 1. 1941 na 3000 km dolgi fronti, so v jeseni drugega leta poslali svoje glavne sile na jugozapad proti Volgi in Bakuju. V južnem in srednjem delu Stalingrada so Nemci postavili 100 topniških polkov, elitne strelske divizije in na tisoče tankov ter aeroplanov za borbo proti stalingrajskim tovarnam v severnem delu mesta. Še danes imenujejo Malšov Kurgan na severu Stalingrada "Železni grič". Po griču je še vedno polno ostankov granat. Okrog tovarne "Rdeči oktober" ni nobene stavbe, kjer bi ostal en kamenen nepoškodovan. S topniškim ognjem so nemški zavojevalci uničili vse zgradbe.

V tovarniškem delu Stalingrada je sedaj več hiš kakor razvalin. To je velika zmaga. Pred štirimi leti so bile tu hude borbe. Nemci so uničili vse.

Inženir tovarne traktorjev Piljazov pripoveduje: Ko sem prišel v tovarno, sem komaj našel oddelek, ki sem ga moral obnoviti. Tri dni po tem so prišli prvi delavci—vsega skupaj pet ljudi. Začeli smo prekopavati razvaline. Vsak dan smo našli v razvalinah preko sto neeksplozivnih granat in po pet do deset min, katere pa smo takoj uporabili, ko smo minirali razvaline. Končno smo prišli do prvega stroja, ki pa je bil popolnoma razbit. Na prave težave pa smo naleteli šele pozneje. Ko smo v hudi zimi montirali nove stroje. Nad seboj nismo imeli niti stropov, toda stroji so začeli delati. Neprestano smo morali odstranjevati led, ki se

je zaradi velikega mraza nabiral na njih.

Ko smo prvič začeli odstranjevati razvaline v tovarni, so traktorji odpeljali preko 5000 vagonov opeke, betona, ostankov železnih in drugih konstrukcij. Livarno in druge oddelke smo gradili istočasno kot zidove tovarne. Delavci so vlivali prve dele za traktorje pod milim nebom.

Nemci so hoteli uničiti stalingrajske tovarne, ker so dobro poznali njihov pomen. Stalingrajski prebivalci pa so dali vse svoje sile, vso odločnost in voljo za izgradnjo in obnovo svojih tovarn. V prvih dneh obnove niso prebivalci Stalingrada preživeli nič manj preizkušnje kakor med vojno. Toda hrabro so jih prenesli. Velika mesta nastajajo preko stoletij, toda Stalingrad je čez štiri leta narasel v mesto s 300.000 prebivalci. Sedaj izdelujejo tu jeklo, stroje, traktorje, gradbeni material, obleke, obutev, naprave za industrijo nafte in naprave za pomorski promet. V letu 1946 so glavna industrijska podjetja v mestu izdelala za 41,7% več industrijskih proizvodov kot v letu 1945. Tovarna traktorjev je v tem času izdelala 1514 traktorjev, več, kakor preteklo leto.

V tovarni jekla "Rdeči oktober" so obnovili trinajsto martinovo peč. V primeri z letom 1945 se je povečala proizvodnja jekla v tovarni "Rdeči oktober" za 7%, a proizvodnja valjanega železa za 32%. Leta 1950 bo tovarna po planu izdelala milijon ton jekla in 60.000 valjanega železa.

V štirih letih je dal Stalingrad za okrog 2 milijardi rubljev industrijskih proizvodov. Vsak traktor, vsaka tona jekla, ki ga proizvaja Stalingrad, pomaga pri izgradnji tovarn, šol, kulturnih, upravnih in stanovanjskih zgradb. Kmalu bo Stalingrad popolnoma obnovljen.

(Slov. Poroč.)

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih želite vsak dan?

VAŽNO OBVESTILO

naročnikom dnevnika Prosveta

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveto povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za VSE one naročnike, ki imajo prišteti PET članov iz družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOPLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slučaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če imajo več kot pet članov in morajo biti iz enega in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to upoštevate in nam pošljete še \$2.00 za vašo naročnino.

PHILIP GODINA, upravitelj.

PROLETAREC

je v boju za pravice delavcev 42 let.

NAROČITE SI GA!

Stane za celo leto \$3, za pol leta \$1.75.

... za tri mesece \$1.

STE SI

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

LETNIK 1947, že naročili?

Stane \$1.50. Za v stari kraj \$1.65.

V zalogi imamo tudi Adamičeve ter razne druge angleške knjige. In pa VELIKO SLOVENSkih. Pišite po cenik.

Naslov:

PROLETAREC

2301 S. LAWDALE AVENUE
CHICAGO 23, ILLINOIS

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročnik. List Prosveta stane za vse enake, za člane ali nečlane \$2.00 za eno leto naročnina. Kar pa člane še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili: Vselej kakor hitro kateri članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravitelju znati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:
Za Zdrav. državo in Kanado \$2.00
1 tednik in... \$2.00
2 tednika in... \$4.00
3 tednike in... \$6.00
4 tednike in... \$8.00
5 tednikov in... \$10.00
Za Evropo je... \$11.00
Za Chicago in okolice je... \$2.50
1 tednik in... \$2.50
2 tednika in... \$5.00
3 tednike in... \$7.50
4 tednike in... \$10.00
5 tednikov in... \$12.50

Ispolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plačilu in si naročite Prosveto. List, ki je vaše lastnina.

PROSVETA, SNEJ.
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priročeno polijam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime... Čl. družine \$

Naslov...
Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sleditih članov moje družine:

2. ... Čl. družine \$
3. ... Čl. družine \$
4. ... Čl. družine \$
5. ... Čl. družine \$
Mesto... Država...
Nov naročnik \$ Star naročnik \$